

בני שטיינברג, משרד עורכי דין
BENNY STEINBERG, Law Offices

9 Ahad- Haam st.
Shalom Tower
Tel-Aviv 65251
Tel. 03-5166430
Fax. 03-5166432

רחוב אחד העם 9
מגדל שלום, קומה 4
תל-אביב 65251
טל'. 03 – 5166430
פקס. 03 – 5166432

16 בינואר 2007

השר לבטחון פנים
המשרד לבטחון פנים

לכבוד
היועץ המשפטי לממשלה
משרד המשפטים

א.ג.

**הנדון: כליאת פליטים מסודן חודשים ארוכים בתנאים לא אנושיים –
דו"ח ביקור נציג לשכת עו"ד בקציעות ב- 14.1**

להלן דו"ח חמור על מצב פליטים מסודן הכלואים בכלא קציעות. הדו"ח מבוסס על ביקור שביצעתי במסגרת תפקידי כיו"ר ועדת הפיקוח על בתי מעצר בלשכת עורכי דין, ביום 14.1. מעבר לחומרה בעצם החזקה בכלא חודשים ארוכים, ואף שנה, של אנשים שכל פשעם שברחו מרדיפות המתרחשות בארצם, הרי שהתברר מן הביקורת כי רבים מהם מוחזקים באוהל, בתנאים בלתי אנושיים ובלתי מתקבלים על הדעת:

כ- 60 מן הפליטים מוחזקים באוהל משותף אחד; כתוצאה מכך הם נתונים בצפיפות איומה, מיטה צמודה למיטה (ולעיתים מיטות קומותיים) בלא כל מרחב מחיה סביר; החזקתם באוהל חושפת אותם לתנאי חום קשים בקיץ וקור בחורף בלא אמצעי חימום סבירים; אין להם גישה לטלפון ורבים התלוננו כי לא הודיעו כלל לקרוביהם היכן הם מצויים; רבים התלוננו על בעיות בריאות; ועוד.

אציין כי שירות בתי הסוהר סרב לבקשת לשכת עורכי הדין לצרף לביקורת נציגי תקשורת שהביעו רצון בכך. לדעתנו חשיפת הפליטים לעין הציבור היא חיונית ואין להסתירה. עם זאת דוברת השירות מסרה לאחר הביקור כי תשקול את הענין בשנית בימים הקרובים.

בטרם אפנה לפרטי הדו"ח ברצוני לשבח את היחס הטוב אשר קיבלתי מכל האחראים על מתקן קציעות, כולל מפקד בית הכלא תת גונדר דניאל בן זקן, קצינת אסירים מרגלית כהן, מפקד מתחם ב' (אביחי) ומפקדת אגף הכלואים העובדים (חמדה). הם עשו כל מאמץ לסייע לביקור ולהמצאת כל מידע. עם זאת נראה כי אין ביכולתם לשנות את המצב הבסיסי הקשה בו נתונים רבים מן הפליטים הסודנים, כמפורט להלן, וכי הפתרון הוא בשחרור הפליטים, ובינתיים בהעברתם המיידית מכלא קציעות.

1. עצם החזקת פליטים בכלא – משך חודשים ארוכים

מדינת ישראל נבנתה, בין היתר, על ידי ניצולי שואה ופליטים של רדיפות גזעיות ודתיות. תמיד קבלנו על כך שמדינות במערב הערימו קשיים על פליטים יהודים שברחו מאירופה, בטרם הקמת המדינה.

והנה מדינת ישראל מחזיקה בכלא, תקופה ארוכה ובתנאים קשים, מעל 200 פליטים מסודן, אשר ברחו מרדיפה קשה ומסכנת חיים בארצם. על פי המידע שנמסר על ידי הוועד למען פליטי דרפור רבים מן הפליטים הנם מדרום סודן שם מתרחש בשנים

האחרונות רצח עם במהלכו נרצחו על פי הערכות 400,000 אפריקאים בידי מליציות ערביות.

אציין כי אף בשיחתי עם הפליטים במהלך הביקור בקציעות מסרו לי חלקם כי הורים, נשים או קרובי משפחה אחרים שלהם נרצחו.

אכן, הפליטים מסודן נכנסו לישראל שלא כחוק. אולם בנסיבות המתוארות, אחרי תקופת בירור קצרה, ובהעדר פתרון סביר אחר, יש לשחררם. בוודאי שאין זה סביר להחזיקם במעצר משך חודשים כה ארוכים.

במהלך הביקור פגשתי פליטים המצויים במקום 11 חודשים ואף שנה.

אחד הטיעונים שהועלו בקשר להחזקתם במעצר היתה הגעתם מארץ אויב. ואולם כאשר מדובר באנשים שנמלטו מרדיפה ואינם יכולים לחזור לארץ מוצאם, המשקל שיש לייחס לעובדה זו לא יכול להיות משמעותי. ומכל מקום הבירור של סיכון בטחוני צריך להיעשות באופן פרטני ועם מעצרים, ונראה כי לא כך נעשה במקרה זה.

לשכת עורכי הדין ערה לקיומם של הליכים משפטיים בקשר לפליטים הסודנים בעתירות לבג"צ (3208/06, 3270/06) שהגישו מוקד סיוע לעובדים זרים והתכנית לפליטים באוניברסיטת תל אביב, והח"מ אף ישקול להציע למוסדות הלשכה להחליט על הצטרפות לעתירות. עם זאת מטבעם של הליכים משפטיים שהם אורכים זמן ובינתיים נמשכת כליאתם של הפליטים.

אנו ערים גם לכך שבשבועות האחרונים הוגברה עבודת הביקורת הפרטנית על מעצרים של הפליטים באמצעות יועץ מטעם משרד הבטחון (אלעד אזר) אשר מראיין את העצורים וממליץ בשאלת המשך מעצרים או שחרורם. אולם נראה כי הליך זה לא יוביל לשחרורם של מרבית הפליטים (כך למשל, במהלך הביקור הציגו בפני מספר עצורים פרוטוקולים של הראיון בהם ניתנה המלצה על המשך הכליאה).

בסופו של יום החזקת פליטים בכלא תקופות ארוכות ממשיכה להיות מונחת לפתחה של המערכת המשפטית. מוקד סיוע לעובדים זרים איתר חלופות מעצר במושבים עבור כל הפליטים הסודנים – ואנו מצטרפים לקריאה לשחררם לאותן חלופות.

פיצול וחוסר שיון בנוגע למעמד המשפטי של הפליטים – חלק לפי חוק הכניסה לישראל וחלק לפי חוק למניעת הסתננות

.2

חלק מן הפליטים מסודן מוחזקים במתקני שב"ס מכח חוק הכניסה לישראל. לעומת זאת רבים אחרים מוחזקים מכח חוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט).

ההסדרים אשר קבועים בכל אחד מן החוקים שונים, ונראה כי ההסדרים אשר בחוק הכניסה לישראל מפותחים ומתקדמים יותר. למרות זאת הוחלט בשלב מסוים לפעול בענינם של הפליטים מסודן מכח החוק (הארכאי והלא מעודכן) בדבר מניעת הסתננות, ובכך נפגעה במידה רבה הביקורת השיפוטית והטיפול בענינם.

לטענתנו אין הצדקה להפלייתם של רוב הפליטים מסודן המוחזקים מכח החוק למניעת הסתננות לעומת כמה מהם שמטופלים מכח חוק הכניסה לישראל. כך גם אין הצדקה להפלות את הפליטים מסודן מיתר השוהים הבלתי חוקיים המוחזקים מכח חוק הכניסה לישראל.

החזקת 60 מן הפליטים באוהל - לעומת פליטים אחרים באגף עבודה בקציעות

.3

אם לא די בכך שאנשים אשר ברחו על נפשם ועברו תלאות קשות מוחזקים במאסר, הרי שמסתבר מן הביקורת כי חלקם מצויים בתנאים קשים ביותר שאינם עומדים בסטנדרטים מינימאליים של תנאי הכליאה בישראל ושל אף מדינה מתוקנת.

הכוונה היא לקבוצה של כ- 60 פליטים המצויים במתחם ב' בכלא קציעות.

מן הביקורת שנערכה על ידי ב- 14.1 עולה כי חלק מן הפליטים שובצו באגף עבודה בו שוכנים גם אסירים פליליים, ואילו כ- 60 מהם מצויים במתחם סגור בתוך האגף הבטחוני אשר בכלא (מתחם ב').

60 הפליטים במתחם ב' שוכנים באוהל אחד, בו מפוזרות עשרות מיטות, צמודות זו לזו; לעצורים אין שטח מחיה מינימאלי וסביר; הפציהם האישיים מונחים על המיטות או בסמוך להם; אין שולחנות לארוחות וכלל אין מתקנים בסיסיים המאשרים חיים סבירים, בוודאי בתקופת שהייה כה ארוכה, ואין גם מקום פיזי המאשר זאת.

החזקת הפליטים באוהל בצפיפות כה רבה פוגעת קשות בכבוד האדם שלהם.

הביקורת נערכה גם באגף העבודה. יצוין כי באגף זה תנאי הכליאה סבירים ובוודאי טובים בהרבה מן השוהים באוהל, במובן זה שהשהייה היא בצריפים סגורים ועם יציאה לעבודה וגישה חופשית לטלפון. לא ברור האם יש סיבה מיוחדת להפרדה בין הפליטים – מבעבר למגבלות של מקום באגף העבודה. גם אם קיימות מגבלות כאלו, הרי שעל רשויות שב"ס לעשות את כל הדרוש שכל הפליטים מסודן, אשר לא ביצעו עבירה פלילית מעבר לכניסתם לישראל, ישוכנו באגף כדוגמת אגף העבודה.

4. חשיפתם הכלואים באוהל לתנאי קור וחום בלתי נסבלים

עשרות הפליטים אשר מוחזקים באוהל חשופים לתנאים קשים של מזג אוויר.

במהלך החורף עשויים להיות בכלא קציעות תנאים קשים של רוח וקור - ובשהייתם באוהל הם נדונים לסבל קשה בהעדר הגנה סבירה. כך גם כמובן בקיץ בשל החום הכבד במקום.

5. העדר גישה לטלפון

לפליטים השוהים במתחם ב' בקציעות אין גישה לטלפון. במתחם לא קיים מכשיר טלפון. קצינת האסירים ומפקד המתחם מסרו כי במידה וקיימת בקשה מיוחדת של אסירים מן המתחם להתקשר ובצידה סיבה מיוחדת, הדבר מתאפשר להם, אף על חשבון שב"ס.

אולם, הלכה למעשה מסרו מרבית האסירים כי לא עשו שימוש בטלפון, ונראה כי לא היו מודעים לאפשרות שלהם לבקש להתקשר. **פליטים רבים מסרו לי כי לא הודיעו כלל לקרוביהם על מצבם ומקום הימצאם.**

במסגרת הביקור יזמתי, בסיוע אחד מן הפליטים במתחם, עריכת רשימה מפורטת של כל מי שמבקש לעשות שימוש בטלפון, וסוכם על דעת מפקד המתחם, כי הרשימה תועבר אליו ו/או לקצינת האסירים, והם ישקלו את כל הבקשות. עם זאת ברור כי אין מדובר בפתרון קבוע אשר מניח את הדעת.

החשיבות של גישה לטלפון, ולמעשה לעולם החיצון, אינה צריכה הסבר מיוחד. מעבר לנסיון ליצירת קשר עם קרוביהם (ניסיון שעשוי, כפי שצינו גם הממונים על המתקן, להתקל בקשיים) הרי יש חשיבות לאפשר לפליטים קשר שוטף עם גורמים שיכולים לסייע להם – כולל ארגוני סיוע בישראל, נציגי האו"ם, עורכי דין וכיו"ב.

העדר הגישה החופשית לטלפון במתחם הנוכחי היא אם כן טעם נוסף להעברתם המיידית ממנו.

6. ליקויים בטיפול רפואי

תלונה מרכזית של הפליטים שעלתה בביקורת – מעבר לעצם כליאתם – נוגעת לבעיות בריאות ולטיפול הרפואי.

כך נשמעה תלונה של אחד הפליטים על כאבי בטן קשים שלא נמצא להם פתרון; תלונה של אדם הסובל מאסתמה ולא קיבל לטענות טיפול מתאים; מספר תלונות על בעיות בעיניים והימנעות מהפנייה לרופא עיניים; על כאבי שיניים ועוד.

יש להבהיר כי בכלא קציעות קיימת מרפאה וקיימים ביקורים שוטפים של האחראי על המרפאה, ולדבריו אף של רופא קבוע הנמצא במתקן. בעקבות התלונות הבריאותיות הרבות אשר נשמעו על ידי הפליטים, הגיע למתחם במהלך הביקור האחראי על המרפאה, וכל מי שרצה בכך ניגש אליו עם תלונתו. בבירור שנעשה יומיים לאחר הביקור עם האחראי על המרפאה (אורי ג'רפי) נטען על ידו כי כל הבעיות אשר הועלו במהלך הביקורת מטופלות; ואמנם התרשמותי היא כי יש מצידו רצון לסייע בטיפול הדרוש. הקושי שקיים בכל זאת הוא בנגישות של הפליטים לטיפול רפואי המתחייב לעיתים מעבר לביקור רופא משפחה, ובמיוחד נגישות לרופא מומחה, כגון רופא עיניים. בשל המקום בו הם נמצאים טיפול רפואי נחוץ עלול להתעכב חודשים ארוכים. אם כן, גם התלונות הרבות על הטיפול הרפואי מחזקות את הצורך להעביר את הפליטים מכלא קציעות – בלא למעט מהדרישה הבסיסית לשחררם.

גישה של נציגי האו"ם לפליטים המצויים בקציעות

.7

המצאות הפליטים הסודנים בקציעות מוביל לקושי נוסף: בעת הביקורת עצורים רבים מסרו כי לא הגיע אליהם נציג הפליטים של האו"ם. לראיון של כל עצור באמצעות נציג האו"ם קיימת חשיבות לצורך הכרה בו כפליט, ואף נמסר לנו כי האו"ם מעניק סיוע כספי מינימאלי לכל פליט (שניתן לנצלו לצורך רכישת מצרכים בסיסיים ושימוש שוטף בטלפון).

ככל הנראה יש קושי לעריכת המפגש עם נציג האו"ם לגבי הפליטים המוחזקים בקציעות.

סיכומו של דבר, החזקתם המתמשכת בכלא של הפליטים מסודן, אשר ברחו מאימת רדיפות ומסכנת חיים, היא בעינינו כתם על מערכת המשפט הישראלית. תנאי החזקה הקשים של הפליטים, הרחק מעיני הציבור, מחמירים את הבעיה. הדרך הצודקת בה יש לנקוט היא שחרורם של הפליטים, ולו יהא זאת לפני משורת הדין. ועד אשר ייעשה כן יש להעבירם לאלתר למתקן אחר בו יוענקו להם תנאי כליאה סבירים.

בכבוד רב

בני שטיינברג, עו"ד
ראש צוות פיקוח בתי מעצר, לשכת עורכי הדין

העתקים: שר הבטחון

שרת המשפטים

נציב שירות בתי הסוהר

ראש לשכת עורכי הדין

ראש ועדת חוק חוקה של הכנסת

מוקד סיוע לעובדים זרים

התכנית לזכויות פליטים, אוניברסיטת תל אביב